

IZBOR IZ DJELA HRVOJA MOROVIĆA

Hrvoje Morović, Izbor iz djela priredila i uvodom popratila Neda Anzulović, Književni krug, Split 1988, 432 str.

Slavko Kovačić

Splitski Književni krug u svom upornom i uspješnom nastojanju da kulturnu tradiciju davno i duboko ukorijenjenu u tom dijelu Hrvatske što bolje vrednuje i posređuje široj javnosti, te tako potakne nova pokoljenja na veće zanimanje i ljubav prema tom važnom području ljudskog života, uvrstio je među prvih šest knjiga svog niza »Suvremenici« izabrana djela Hrvoja Morovića (1914—1982), marljivog istraživača naše književne prošlosti i vrsnog bibliotekara-bibliografa. Izdavač je tom knjigom neposrednije i jače nego bilo kojim od svojih brojnih i vrijednih izdanja snažno naglasio važnost knjiga i biblioteka za stvaranje i unapređivanje bilo kojeg dijela kulture, jer Morovićevi su radovi poglavito prožeti baš tom porukom.

U Splitu, Marulićevu gradu (ovdje nije suvišno izreći taj često ponavljani izraz!), uvijek je bilo ljubitelja knjiga i biblioteka, ali može se slobodno reći, da ni u jednom drugom našem gradu biblioteke, privatne i javne, nije pratila i ne prati tako zlosretna sudbina. O jednoj i o drugoj činjenici uvjerit će se svak tko pozorno pročita prvi dio Morovićeve knjige kome je opći naslov *Povijest biblioteka*, a iznosi 173 stranice teksta.

Istina, ti su njegovi radovi već bili objavljeni, 10 njih u knjizi *Povijest biblioteka u gradu Splitu* I. dio, Zagreb 1971, a jedan u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*. Međutim spomenuta je knjiga izišla u vrlo skromnom izdanju i u maloj nakladi, pa je nije bilo moguće više naći u knjižarama, a još je manje pristupačan bio navedeni stručno-profesionalni časopis. Sada, ponovno tiskani u lijepo opremljenoj knjizi i u znatno većoj nakladi, svakomu su dostupni. Potrebno je još spomenuti i to da je priređivač, prof. Neda Anzulović, pojedina mjesta u tim radovima posuvremenila svojim opaskama, gdje je to već bilo nužno, ali — razumiije se — ne dirajući u Morovićev tekst, nego u bilješkama pri dnu odgovarajućih stranica.

U knjizi je, kako je i red, prvo mjesto pripalo prilogu o *biblioteci splitske katedrale*, najstarijoj splitskoj i uopće našoj biblioteci. Neposrednu brigu o svojoj nepokretnoj i pokretnoj imovini splitske prvostolne crkve sv. Dujma stoljećima je vodio Prvostolni kaptol. On je brižno čuvao i stare dragocjene kodekse pohranjene u katedralnoj riznici — g. 1428. bilo ih je sedamdesetak — sve do pojave novih tiskanih bogoslužnih i drugih knjiga u drugoj polovici 15. stoljeća. Od tada je briga za te stare rukopisne knjige, većinom oštećene dugom upotrebom, nažalost, sve više slabila. Tako se je dogodilo da je od toga povijesno-kulturnog blaga neprocjenjive vrijednosti u spomenutoj riznici do danas ostalo svega desetak liturgijskih kodeksa, od čega je tek polovica iz vremena prije g. 1428. Don Frane Bulić je, kako navodi Morović, bio mišljenja, da su po svojoj prilici dobrim dijelom nestali krivnjom nesavjesnog sakristana iz druge polovice 19. stoljeća koji ih je potajno prodavao nepoznatim kupcima. Među tih nekoliko sačuvanih srećom je i glasoviti *Evangeliarium Spalatense*, najstarija knjiga u nas, napisana možda već koncem 6. stoljeća, a najkasnije u 8. stoljeću. Stara je splitska tradicija taj evanđelistar pripisivala čak sv. Dujmu († 304). Malo su mlađa dva lista preostala od nekog vrlo starog sakramentara (7—9. stoljeće), naknadno uvezana, kako kaže Morović, u »divno izrađeni misal kaptolske riznice iz 13. stoljeća pisan karolinom« (str. 70). Taj je navodni misal u najnovije vrijeme proučio i obradio za disertaciju na »Pontificio istituto di musica sacra« mo. don Šime Marović i pri tom ustanovio da je to sakramentar, a ne misal, i da predstavlja posebnu redakciju sakramentara zbog čega mu pripada istaknuto mjesto među rukopisima te vrste, pa će ući u svjetsku znanstvenu literaturu kao *Sacramentarium Spalatense*.

Predmet su dvaju slijedećih Morovićevih priloga biblioteke nekadašnjih benediktinskih samostana: sv. Petra u Selu (Jesenice), sv. Stjepana de Pinis, sv. Benedikta ili sv. Arnira i sv. Marije de Taurello. Prva dva od tih samostana, monaške opatije, ugasila su se već prije konca srednjega vijeka, dok su druga dva, samostani splitskih koludrica, ukinuta početkom 19. stoljeća. Pisac navodi neke inventare i druge vijesti o njihovim bibliotekama i pojedinim knjigama na latinskom i hrvatskom jeziku. Naglašava kako je težak i nenadoknativ gubitak, što su one utnućem spomenutih samostana zauvijek nestale.

Nije mnogo sretnija bila ni sudbina vrijednih biblioteka nekih učenih Splićana: Marulićeve, Dumanićeve, De Dominisove, Marchijeve, Bajamontijeve i Carrarine, a tako ni neki uglednih splitski obitelji: Papalića, Cindra i nekih drugih. Morović, dakako, najveću pozornost i najviše stranica posvećuje privatnoj biblioteci Marka Marulića (str. 91—118), iz koje se je ipak po nekoliko knjiga sačuvalo u bibliotekama splitskih samostana: dominikanskoga i franjevačkoga na Poljudu. Sretnije je prošla biblioteka trogirске obitelji Garagnin (str. 211—233), iako su i iz nje neke vrlo vrijedne knjige i arhivska građa početkom 20. stoljeća prešle u Zagreb, a nešto, i to nažalost najvrijednije, u Budimpeštu.

Za razliku od drugih biblioteka u Splitu koje su davno stradale (npr. nadbiskupska u požaru g. 1506, i već spomenute benediktinske), *Paštrićeva biblioteka splitskog sjemeništa*, najstarija javna biblioteka u Splitu, svoje najrnije dane proživljava u bližoj prošlosti i sadašnjosti. Morović njezinu prošlost prikazuje na str. 145—156. Nije teško razumjeti teške udarce koje su joj zadale ratne i prve poratne godine (požari, preseljenja), ali je neshvatljivo da tako stara i vrijedna biblioteka ni poslije 45 godina nije mogla biti smještena u prikladne prostorije, nego se dobrim dijelom nalazi na hodniku. Splitsko je Nadbiskupsko sjemenište svoju prostranu zgradu moralo ustupiti najprije vojnoj bolnici, a zatim, kad je ona prije dvadesetak godina preseljena u vlastitu novopodignutu zgradu, raznim splitskim školama. Tako splitsko sjemenište još uvijek čeka, i to samo ono u cijeloj SR Hrvatskoj, da mu bude vraćena zgrada, kako bi je, već posve oronulu, moglo početi obnavljati i u nju se preseliti. U međuvremenu je zauvijek izgubilo đacima tako potrebna igrališta i svoj mali park, nekoć brižno njegovan. Ono se već četvrt stoljeća nalazi u »privremenom« smještaju u jednoj montažnoj i drugoj prilično čvrsto zidanoj dvorišnoj zgradi, koje su urbanističkim planom predviđene za rušenje. Prošle je godine sada već umirovljeni splitski nadbiskup Franić zatražio izmjenu toga plana i zamolio da se spomenuta čvršća zgrada ne sruši, nego da posluži za Paštrićevu biblioteku i centralni arhiv splitsko-makarske nadbiskupije (N. B. Tik do nje predviđena je lokacija za novu zgradu splitskog Historijskog arhiva!). Nekoliko mjeseci poslije toga javnost je s velikim iznenađenjem mogla pročitati vijest objavljenu u dnevniku *Slobodna Dalmacija*, da su nadležne vlasti tu Nadbiskupovu molbu glatko odbile. Treba se nadati da će to pitanje od velikog kulturnog interesa biti ponovno razmotreno, pa da u vrijeme, kad je tako teško graditi, neće doći do rušenja spomenute zgrade u kojoj bi Paštrićeva biblioteka mogla dobiti, uz pretpostavku da se izvedu i neke manje građevinske preinake, odgovarajući smještaj i tako vedrije dočekati početak 21. stoljeća, kad pada 300. obljetnica njezina postojanja.

Posve je razumljivo što je najviše stranica u Morovićevoj knjizi pripalo članku o splitskoj gradskoj biblioteci (str. 163—210), jer je poslije njezina osnivača Dušana Mangera († 1940) upravo Morović njoj posvetio najviše brige, vremena i životnih sila. Veći opseg zahtijevala je i naročita važnost te biblioteke za kulturni život grada Splita, koji je u novije vrijeme postao sveučilišnim gradom. Nažalost, i nju od samog početka (1903) pa sve do danas prate poput nekog prokletstva skućene prostorije i razne druge nedaće. Pravo je čudo, što i u sve većoj zatrpanosti bibliotečnih spremišta i općenito u vrlo lošim uvjetima rada bibliotekari te biblioteke, dakako uz izvanrednu požrtvornost, još uvijek uspješno izvršavaju barem većinu osnovnih zadataka. Morovića je najteže pogađala, a jednako pogađa i sadašnje bibliotekare, činjenica, što u takvim uvjetima smještaja i rada nije moguće spasiti od propadanja mnoge vrijedne rukopise i knjige, a to je ipak najpreći zadatak takve biblioteke. Tako prvi dio *Izbora* iz Morovićevih djela o splitskim biblioteka-

ma ostavlja u čitatelju mučan dojam žalosnoga stanja koje uza sve jadikovke Hrvoja Morovića i drugih poslije njega ne kreće na bolje, a kulturne i razvojne potrebe grada i pokrajine zahtijevaju neodgodivi pomak naprijed.

Na 182 stranice drugog dijela Morovićeve knjige članci su koji su bili objavljeni u raznim časopisima i drugim periodičkim izdanjima kao što su: Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Mogućnosti, Zadarska revija, Grada za povijest književnosti i druge, a opći im je naslov: *Prinosi za povijest književnosti*. Pisac je, kako naglašava profesorica Anzulović u svom uvodu, s posebnom ljubavlju istraživao čakavsku književnu baštinu veseleći se »svakom zrcu, koje je mogao pronaći, ako je samo mogao utvrditi, da je to ono pravo, izvorno, još nepoznato ili da može baciti novo svjetlo na već poznate stvari« (str. 32). Tako se i većina radova tu uvrštenih odnosi na spomenike čakavske književnosti iz splitskog, zadarskog, trogirskog i hvarskog kruga. Od tih se članaka sadržajem odvaja samo opširniji članak pod naslovom: *Bilješke uz katalog Riciputijeve »Ilirske biblioteke«* (str. 237—266), koji bi se možda bolje uklapao u prvi dio knjige.

Treba svakako spomenuti i to, da je Neda Anzulović na pedesetak stranica uvodnog dijela (str. 9—59) najprije prilično iscrpno prikazala Morovićevo život i rad, a zatim je donijela Morovićeve bibliografije u kojoj su popisi njegovih knjiga i monografskih izdanja, radova objavljenih u časopisima, kraćih radova objavljenih u novinama i kao posljednje popis prikaza i ocjena Morovićeve djela iz pera raznih pisaca. Navela je svega skupa 179 bibliografskih jedinica. Tko se je i malo bavio bibliografskim istraživanjem znađe koliko vremena i truda traži takav posao koji je u ovom slučaju vrlo uspješno obavljen.

U posebnoj »Napomeni« pri koncu knjige (str. 417—418) N. Anzulović tumači razloge zbog kojih nije u knjigu uvršteno više Morovićeve djela, osobito onih o Marku Maruliću i s područja povijesti hrvatske književnosti dubrovačkog kruga. Glavni je, nažalost, novčane naravi. Knjiga nije smjela premašiti određeni broj stranica, pa su čak i neki već složeni članci spremni za tisak morali biti izostavljeni. Poslije te »Napomene« na samom se koncu knjige nalazi vrlo korisno *Kazalo* važnijih osobnih imena i uobičajeni *Sadržaj*.

Ovaj bi prikaz bio nepotpun, kad na kraju ne bi bilo spomenuto da prireditelj knjige i pisac uvoda Neda Anzulović — i sama vrlo cijenjeni bibliotekar-bibliograf (baš je sredinom mjeseca prosinca 1988. Hrvatsko bibliografsko društvo njoj dodijelilo »Kukuljevićevo povelju«, najviše priznanje koje se podijeljuje najistaknutijim bibliotekarima) — o pokojnom Hrvoju Moroviću i njegovu radu ne piše hladno i suhoparno, nego živo i s osjećajem pravoga poštovanja, divljenja i priznanja, što je neprežaljivi splitski bibliotekar neumornim radom, a ujedno plemenitim odnosom prema kolegama u struci i svima koji su ga zamolili za stručnu pomoć i zaslužio.

HRVATSKI NARODNI PREPOROD U TROGIRU

Zbornik znanstvenog skupa, Trogir, 1988.

Petar Zdravko Blajić

Splitski časopis za književnost i kulturu *Mogućnosti* izlazi već 36 godina. Dvobroj 9 i 10 za rujan i listopad 1987. svojevrsni je zbornik: donosi radove sa znanstvenog skupa koji je održan u Trogiru 19. prosinca 1986. pod naslovom *Trogir u narodnom preporodu — prigodom stote obljetnice pobjede narodne stranke na općinskim izborima 1886—1986*. Organizatori skupa bili su Skupština općine Trogir, Muzej grada Trogira i Filozofski fakultet u Zadru (Zavod za povijesne znanosti i klasičnu filologiju). Istoga dana kad je